

**Verkiezingsprogramma
ChristenUnie Midden-Groningen**

2022-2026

Samen recht doen!

-	Inhoudsopgave		1
-	Inleiding	Gemeente als bondgenoot	2
-	Hoofdstuk 1	Dorpen en wijken	3
	1.1	Leefbaarheid en mijnbouw	3
	1.2	Openbare ruimte	4
	1.3	Afvalbeleid	4
	1.4	Sport, cultuur en recreatie	5
	1.5	Veiligheid	6
-	Hoofdstuk 2	Sociaal	8
	2.1	Onderwijs	8
	2.2	Welzijn	9
	2.3	Jeugd	11
	2.4	Ouderen	12
	2.5	Participatie	13
	2.6	Armoedebeleid	14
-	Hoofdstuk 3	Economie	15
	3.1	Economisch beleid	15
	3.2	Landbouw en landschap	15
	3.3	Wonen	18
	3.4	Ruimtelijke ordening	20
	3.5	Bereikbaarheid	21
-	Hoofdstuk 4	Bestuur en bedrijfsvoering	22
	4.1	Dienstverlening	22
	4.2	Maatschappelijk vastgoed, voorzieningen	22
	4.3	Financiën	23

Gemeente als bondgenoot

Inleiding

Het verkiezingsprogramma van de ChristenUnie Midden-Groningen heeft als motto 'Samen recht doen!' We willen God dienen in het politieke werk en de naast helpen waar dat nodig is. Belangrijke thema's zijn: tegengaan van ondermijning en criminaliteit, zorg voor goed onderwijs en passende werkgelegenheid, extra aandacht voor onderhoud van groen en wegen, zorg voor ouderen en vrijwilligers, bouwen van woonmilieus waar iedere doelgroep zich thuis voelt, verduurzaming van woningen om energiearmoede te beperken en het milieu te sparen.

Midden-Groningen is een heel diverse gemeente

Een gemeente die bestaat uit vitale lokale gemeenschappen van inwoners in buurten, dorpen, kernen en wijken met verschillende identiteiten. Het ene dorp is maatschappelijk actief, in de andere kern leven de inwoners meer hun eigen leven. Maar in elke kern, dorp of wijk kennen veel mensen elkaar, voelen velen zich verantwoordelijk voor de ander en in toenemende mate ook voor de leefbaarheid van hun omgeving. Leefbaarheid wordt bepaald door sociale relaties, economie, toegang tot voorzieningen, cultuur, gebouwde omgeving, natuur, gezondheid en veiligheid. Om die leefbaarheid verder te brengen is een veerkrachtige gemeenschap nodig. Veerkracht die in onze gemeente in ruime mate voorhanden is. Vooral door de sterke lokale economie en sterke samenhang binnen en tussen gemeenschappen. Tegelijkertijd willen deze gemeenschappen zelf keuzes kunnen maken op basis van waarden die passen bij die wijk of dat dorp zoals identiteit, trots, inclusie, cultuur en participatie.

De ChristenUnie verwacht veel van samenwerking

Overheid en samenleving zijn bondgenoten die samen het algemeen belang behartigen. In de visie van de ChristenUnie maken mensen en instellingen in de eerste plaats samen deel uit van de samenleving en zorgen zij zelf voor het algemeen belang. Er zijn groepen die veel van de overheid verwachten. De overheid stimuleert en ondersteunt hen om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen.

De overheid staat daarbij naast de inwoners

Bij de ChristenUnie staat de overheid naast mensen, denkt mee, stimuleert en ondersteunt waar nodig. Dat vraagt vaak om maatwerk: de een heeft die ondersteuning sneller nodig dan de ander. Ook vraagt dat een opstelling van inwoners waarin zij verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen handelen en – samen met anderen en de overheid – hun verantwoordelijkheid in de samenleving oppakken.

Korte lijnen met dorpen en wijken zijn daarvoor nodig

Om goed met elkaar in verbinding te blijven moeten we elkaar goed kunnen vinden. Dat vraagt om korte lijnen tussen gemeente en de dorpen/wijken en dat de gemeente zichtbaar bezig is met waar de inwoners zorgen over hebben. Daarvoor is het nodig dat in beleid en uitvoering de mens en zijn mogelijkheden centraal staan. We willen ons hier actief in opstellen. Maar dat betekent niet dat de gemeente alles op kan lossen.

Hoofdstuk 1 Dorpen en wijken

1.1 Leefbaarheid en mijnbouw

Leefbaarheid, gas- en zoutwinning kennen een spannende relatie. De onzekerheid over de (on)verkoopbaarheid, veiligheid en het toekomstige woongenot spelen hierbij een grote rol. De meeste inwoners in het gebied voelen zich er thuis en zijn bereid mee te denken over oplossingsrichtingen om de leefbaarheid te bevorderen. Ze ervaren het wonen als prettig, hebben hier hun sociale contacten en willen eigenlijk niet vertrekken.

Het Nationaal Programma Groningen voorziet voor een groot deel in middelen om de leefbaarheid te verbeteren en sociaal maatschappelijke uitdagingen op te pakken. Het programma heeft ondermeer leefbaarheid als thema, dat gericht is op het in stand houden en uitbouwen van bijvoorbeeld voorzieningen in dorpen en wijken en de beoogde investeringen op het punt van energietransitie. De beschikbaarheid hiervan is veel te laat op gang gekomen. De eerste stappen zijn nu gelukkig gezet. Dit betekent dat naast de druk die inwoners beleven als gevolg van de aardbevingen, er ook veel andere zaken in de eigen omgeving op de schop gaan. Het versterkingsprogramma betekent namelijk dat dorpen en wijken langdurig te maken hebben met bouwputten. Het is dan zaak om daarnaast de overlast zo klein mogelijk te maken en de inwoners zo goed mogelijk te faciliteren en de sociale samenhang vast te houden. Zoveel onzekerheid en veranderingen kunnen een zware wissel trekken op onze inwoners. Dit raakt erg veel beleidsvelden waar de gemeente een verantwoordelijkheid voor heeft. Wij zijn tegen uitbreiding van winning van grondstoffen.

Wat de ChristenUnie betreft zijn Rijk en Nationaal Coördinator Groningen (NCG) financieel verantwoordelijk voor een goede afwikkeling van schadegevallen en versterkingsopgaven. De gemeente helpt waar het kan het proces sneller, communicatief beter te laten verlopen voor haar (meest getroffen) inwoners.

Inwoners en gemeente zijn daarmee partners van elkaar. Voor de gemeente biedt dat kansen om op basis van inhoud, kwaliteit, draagvlak en herkenbaarheid aanwezig te zijn in het maatschappelijk speelveld.

Concreet:

+ Zonder vrijwilligers is er voor veel sociale verbanden geen toekomst. Leefbaarheid komt van onderop. Door ondersteuning en subsidiëring wordt vrijwilligersinzet zichtbaar gewaardeerd. Door hun inzet blijven voorzieningen overeind. Belangrijk is dat ingespeeld wordt op de trend dat structurele vrijwilligersactiviteiten onder druk staan terwijl mensen wel beschikbaar zijn voor kortere en meer projectmatige vrijwilligersklussen.

+ Het versterkingsprogramma van de NCG heeft forse impact voor de bewoners, de sociale samenhang en draagkracht. Dat vraagt om een programmatische en een pragmatische aanpak per gebied. Dit plan moet samen met de inwoners gemaakt worden.

+ Inwoners moeten altijd de mogelijkheid hebben om in persoonlijk contact te treden met de gemeente, met ambtenaren en bestuurders. Andersom geldt dit ook. Het is belangrijk dat de ambtelijke organisatie en het bestuur van Midden-Groningen op de hoogte zijn van wat er speelt binnen de samenleving en dat er korte lijnen zijn. Daarbij helpt het als ambtelijke organisatie en bestuur van Midden-Groningen zo zijn georganiseerd dat voor de verschillende gebieden duidelijk is bij wie zij terecht kunnen. Bijvoorbeeld in de vorm van wijk- of dorpscontactpersonen vanuit de ambtelijke organisatie en het bestuur.

+ Inwoners moeten daarnaast zo veel mogelijk diensten van de overheid kunnen afnemen of communiceren met de gemeente via internet. Contact met frontoffice en/of andere ambtenaren, moet gebruikersvriendelijk zoveel mogelijk via internet kunnen. Ook moet te volgen zijn wat met een brief of aanvraag wordt gedaan, welke afdoeningstermijn hierbij hoort en wat er gebeurt als de gemeente niet op tijd kan reageren.

Hier hoort bij dat mensen die minder vaardig met nieuwe media zijn de gelegenheid krijgen daarmee te leren omgaan. Niet iedereen zal dat lukken, daarom zorgt de gemeente ook voor andere manieren om contact te hebben met de gemeente of diensten af te nemen.

1.2 Openbare ruimte

De openbare ruimte is van ons allemaal.

De gemeente beheert de ruimte, maar bewoners kunnen hierin ook prima een rol vervullen.

Wanneer de bewoners het zelf doen, kan dit positief bijdragen aan de kwaliteit van het groen en de betrokkenheid bij de eigen directe leefomgeving. De kern wordt beter onderhouden en het versterkt de sociale samenhang.

Concreet:

+ De ChristenUnie wil dat de gemeente een afgesproken niveau van onderhoud garandeert, maar dat dorpen, wijken, kernen, straten en inwoners de ruimte krijgen ook zelf bij te dragen aan beheer en onderhoud om zo de openbare ruimte naar een niveau te brengen die zij zelf wensen. Het is wenselijk om deze vorm van beheer regelmatig te evalueren.

+ De ChristenUnie wil meer budget voor groenonderhoud. Het huidige budget is niet toereikend om onder meer speelplekken op een acceptabel niveau te houden (schoon van onkruid en afval, heel en veilig). Dit is ook belangrijk doel in verband met de leefbaarheid van de directe woonomgeving.

+ Wanneer dorpen en wijken bijvoorbeeld in coöperatieve vorm de openbare ruimte zelf gaan beheren kan dat samengaan met beschikbaar stellen van budgetten. Van belang is te allen tijde een overzicht te hebben van wat is overgedragen en wat niet, en hoe de onderhoudssituatie ervoor staat.

1.3 Afvalbeleid

De ChristenUnie wil goed omgaan met de aarde en de grondstoffen die zij ons biedt.

Wij geloven dat we de aarde hebben gekregen en dat we er zuinig op moeten zijn. Daar varen we allemaal wel bij, net als toekomstige generaties. Steeds meer inwoners zijn heel actief bezig met het werken aan een beter milieu. Mensen wekken duurzame energie op en zijn bewust bezig met hun huisvuil. Wij willen dat de gemeente deze initiatieven ondersteunt en stimuleert.

Ondertussen heeft de gemeente ook de taak en een voorbeeldfunctie om zelf ambities te hebben om te werken aan een beter milieu en klimaatdoelen te halen.

Concreet:

+ Iedere dag produceren we afval. In dat afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. Beter kunnen we afval zien als grondstof. We moeten naar een circulaire economie. De gemeente moet daarin de komende jaren grotere stappen zetten dan tot nu toe, om haar bijdrage aan klimaatdoelen waar te maken.

+ Als afval goed wordt ingezameld kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik. Wat de ChristenUnie betreft kiezen we in Midden-Groningen voor een manier van afval inzamelen waarmee we het best voldoen aan de VANG-doelstelling, ook wanneer dat duurder is.

+ Huishoudens die minder afval produceren, mogen daarvoor beloond worden.

+ We willen verrommeling en zwerfafval tegengaan. Daarom onderzoeken we de mogelijkheid om een aantal keer per jaar het gratis ophalen van grofvuil aan te bieden.

+ Er is en blijft ruimte om wijken, kernen en verenigingsleven te betrekken bij vormen van afvalinzameling (zoals oud papier) en dat uit te breiden naar andere vormen van afvalinzameling (bijvoorbeeld blik).

1.4 Sport, cultuur en recreatie

De ChristenUnie wil een goede balans tussen inspanning en ontspanning en de mogelijkheid om op zinvolle wijze vrije tijd te besteden.

Sport, cultuur en recreatie hebben gunstige sociale en maatschappelijke effecten. Ze zijn heel belangrijk bij het vasthouden en bevorderen van gemeenschapszin en onderlinge betrokkenheid in de samenleving. Daarnaast is voldoende sport en beweging goed voor de gezondheid.

Cultuur speelt een belangrijke rol bij kennis- en waardenoverdracht en heeft een gunstige invloed op het vestigingsklimaat. Ook speelt het een belangrijke rol in de ontwikkeling in zelfwaardering en zelfredzaamheid van vooral onze jongere inwoners.

Midden-Groningen heeft meerdere prachtige gebieden en meren om te recreëren. Het project Groeningen ondersteunen we omdat dit zorgt voor mooie routes om te fietsen, te varen en te lopen. Met ondernemers, regionale en bovenregionale partners willen wij de kansen graag verder uitwerken en gebruiken.

Concreet:

+ Sport: Er is aandacht voor ons sportbeleid en het effect daarvan op andere terreinen, met name de gezondheid. Voor alle leeftijden geldt dat sport en beweging van groot belang is om langer vitaal en gezond te blijven en overgewicht tegen te gaan.

+ De ChristenUnie vindt behoud van culturele basisvoorzieningen belangrijk. Cultuur legt de verbinding tussen verleden, heden en toekomst. Het bewaren en beschermen van objecten, gebouwen, monumenten, documenten en gegevens uit de al dan niet lange lokale en regionale geschiedenis, vindt zorgvuldig plaats. Waar mogelijk ondersteunt de gemeente initiatieven van particulieren en organisaties.

+ Bibliotheken: Leesonderwijs is belangrijk voor onze kinderen. Informatie is steeds vaker digitaal beschikbaar. Toegang tot informatie is van belang voor inwoners. We blijven op zoek naar manieren om de informatie op locatie beschikbaar te houden.

+ Gebouwen en sportvelden: Accommodaties zijn kostbaar en het is van belang dat verenigingen in redelijkheid bijdragen aan exploitatie en onderhoud (zie verder onder paragraaf 4.2 maatschappelijk

vastgoed). Waar mogelijk gebruiken we accommodaties multifunctioneel met een goede bezettingsgraad.

+ Toegankelijkheid: De ChristenUnie vindt het belangrijk dat iedereen van sportieve en culturele voorzieningen gebruik kan maken.

Openbare sportmogelijkheden helpen om sport breder toegankelijk te maken, maar dat mag niet ten koste gaan van sportverenigingen en hun ondersteuning.

+ Recreatie kansen:

- Wij zien kansen in het ontwikkelen van het Zuidlaardermeer, het Schildmeer, het Woldmeer en 't Roegwold.

- Het Zuidlaardermeer biedt nog voldoende mogelijkheden voor toeristische ontwikkelingen en recreatiemogelijkheden.

- De ChristenUnie wil dat samen met ondernemers, Marketing Midden-Groningen, de Economic Board en het Routebureau een plan wordt opgesteld om verblijfsrecreatie te stimuleren. Met voldoende uitloopgebied met een recreatieve functie van de randen van de kernen, maar ook rondom het Zuidlaardermeer, Schildmeer en natuurgebieden als 't Roegwold, kunnen stedelijk en landelijk gebied elkaar versterken, evenals de aanleg en uitbreiding van een fietspadennetwerk en de aanleg van (onverharde) wandelpaden naast de ontsluiting van toeristische trekpleisters. Het bestaande initiatief om Staatsbosbeheer samen met de Hanzehogeschool en Regio Groningen-Assen (RGA) trekker te laten zijn om meer uit 't Roegwold te 'halen', past hierbij.

1.5 Veiligheid

De ChristenUnie staat voor een samenleving waarin jongeren veilig naar school gaan en ruimte hebben om te spelen, waarin ouders met een gerust hart wonen, werken en winkelen en waarin ouderen zonder zorg over straat kunnen, actief zijn en nog volop van het leven genieten.

In Midden-Groningen hebben we in toenemende mate te maken met georganiseerde misdaad. Het is belangrijk dat de burgemeester voldoende middelen heeft om daar tegen op te treden.

De politiecapaciteit staat onder druk. De ChristenUnie zet zich in voor voldoende capaciteit. Verder wil de ChristenUnie graag aandacht voor Buurtpreventie en de inzet van een buurtregisseur.

Concreet:

+ Bij de aanpak van problemen toont de ChristenUnie haar hart voor de samenleving. Rechtvaardig waar het moet, zachtmoedig waar het kan. De ChristenUnie heeft aandacht voor slachtoffers en hun omgeving en stimuleert een effectieve aanpak van daders.

+ Inwoners en organisaties zijn de ogen en oren van de buurt. Hun betrokkenheid is van groot belang om op de hoogte te zijn van veiligheidsproblemen en ze op te lossen. Professionals kunnen de verbindingen tussen inwoners in goede banen leiden, bijvoorbeeld door oplettende inwoners te adviseren in het inschatten van en anticiperen op situaties.

+ Om problemen aan te pakken moeten er voldoende toezichthouders zijn. Verder vindt de ChristenUnie het belangrijk dat er in de vorm van een wijk- of dorpsagent een goed aanspreekpunt is

voor de inwoners en voor zijn coördinerende taak naar andere agenten en de gemeente toe om problemen aan te pakken.

+ De ChristenUnie is voor het toekennen van extra bevoegdheden aan de burgemeester om op te treden bij burenoverlast.

+ De ChristenUnie is niet voor permanent cameratoezicht. Op plaatsen waar veel en langdurig overlast is, is tijdelijk cameratoezicht wel bespreekbaar.

+ Steeds vaker ontstaat er discussie over afsteken van vuurwerk, met name in stedelijk gebied. Dit heeft impact op het milieu, dieren en mensen. De ChristenUnie staat open voor andere vormen om de jaarwisseling met elkaar te vieren.

+ De ChristenUnie wil alcoholmisbruik en drugsgebruik actief tegengaan en streng optreden bij overlast.

+ Tenslotte pleit de ChristenUnie voor terugdringen en sluiten van bordelen. Prostitutie vinden wij menonwaardig.

Hoofdstuk 2 Sociaal

In onze gemeente is ieder mens van waarde en telt mee. Elke inwoner heeft betekenis voor zichzelf en voor anderen. Ieder mens komt tot zijn recht om wie hij is. Alhoewel deze doelstelling al langere tijd geldt, zijn we er nog niet. Er zijn te veel mensen die op dit punt kwetsbaar zijn. En vaak gaat dit over van generatie op generatie. Zo zijn er inwoners die te weinig opleiding hebben en meer zouden kunnen. Maar ook kinderen die op afstand raken omdat zij opgroeien in armoede doordat ouders langdurig werkloos zijn of in een uitkeringssituatie zitten.

Deze groepen inwoners zijn niet altijd goed in staat om regie over hun leven te hebben. Andere oorzaken van kwetsbaarheid zijn armoede, ouderdom, ziekte en eenzaamheid. Vaak spelen er meerdere oorzaken tegelijk. De ChristenUnie vindt dat dit doorbroken moet worden. Dit moet bereikt worden door vanaf een jonge leeftijd te komen tot een ononderbroken lijn van leren en werken. Langs zo'n lijn kunnen (jonge) mensen zich ontwikkelen, talenten aanboren en verkregen ervaringen uitbouwen. Dit vergroot ook de weerbaarheid op momenten dat het tegenzit en creëert kansen om zelf hulp te zoeken en te vinden. Op die manier kan de samenleving ook passende hulp bieden. Daarbij moet het niet zo zijn dat de gemeente het voor de ander regelt. Wederkerigheid is daarom belangrijk. Mensen zullen zelf ook aan de slag moeten met hun situatie. Dat brengt ons bij een andere belangrijk punt: verschil mag er zijn. Het tijdperk van strakke regels en recht op dezelfde hulp voor iedereen moet namelijk definitief achter ons liggen. Het is zaak om maatwerk per situatie toe te passen. Dat daarbij wat de ChristenUnie betreft de nadruk van 'ik en mijn recht' plaatsmaakt voor 'wij met en voor elkaar', mag duidelijk zijn.

Daarnaast is een goede gezondheid belangrijke voorwaarde voor sociaal welzijn. Dat heeft wat de ChristenUnie betreft een plek op elk sociaal terrein.

2.1 Onderwijs

De scholen zijn een belangrijke gespreks- en samenwerkingspartner van de gemeente. Bijvoorbeeld bij passend onderwijs, jeugdzorg, leerplicht en het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Maar ook op het punt van de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Dit is een probleem waar een belangrijke prioriteit ligt. De gemeente moet het bedrijfsleven daarom stimuleren om zich samen met het (beroeps)onderwijs actief in te zetten voor een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt op zowel de korte als op de middellange termijn. Ook het versterken van de onderwijsketen en de doorlopende leerlijnen (voortgezet onderwijs – beroepsonderwijs én VMBO – MBO – HBO) is daarbij belangrijk. Verder wil de ChristenUnie dat inzet is gericht op het aantrekken van toekomstgerichte werkgelegenheid.

Ouders zijn en blijven in de eerste plaats verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. We vinden het belangrijk dat ouders kunnen blijven kiezen voor scholen die in het verlengde liggen van de opvoeding thuis. De ChristenUnie is van mening dat ook de keuze voor voor- en vroegschoolse educatie valt onder de verantwoordelijkheid van de ouders. Ouders moeten de vrijheid én mogelijkheid hebben te kiezen voor een vorm van educatie die aansluit bij hun levensvisie. De gemeente stimuleert dat er een voldoende divers aanbod is. In geval van achterstanden kan het wel een belangrijk middel zijn om deze achterstanden tijdig in te lopen. De ChristenUnie is voor het behoud van de vergoeding van het leerlingenvervoer voor ouders die hun kinderen naar een school van hun keuze sturen. Keuzes van ouders moeten wel op redelijke gronden zijn gebaseerd en een eigen bijdrage naar draagkracht vinden wij redelijk. Zo zorgen we ervoor dat keuzevrijheid in het onderwijs, een belangrijk onderdeel van de opvoeding, ook aanwezig is voor minder draagkrachtige ouders.

Concreet:

+ Stimuleer een goed, divers aanbod aan voor- en vroegschoolse educatie om eventuele achterstanden te voorkomen en ervoor te zorgen dat kinderen een goede kans krijgen.

+ In de voor- en vroegschoolse educatie, in het primair onderwijs en in het voortgezet onderwijs, is de betrokkenheid van ouders belangrijk. De goede voorbeelden moeten de scholen onderling goed delen. Steeds meer is er het besef dat betrokkenheid van ouders gunstig is voor de kwaliteit en effectiviteit van het onderwijs. Daarmee wordt dit, gezien de afspraken over onderwijs op afstand, ook een aandachtspunt vanuit de gemeenten richting onderwijsinstellingen.

+ De vergoeding voor leerlingenvervoer van kinderen naar scholen voor speciaal (primair) onderwijs wordt gehandhaafd.

+ De gemeente werkt verbindend op het punt van maatschappelijke stages en helpt dit mogelijk te maken.

+ De ChristenUnie vindt het belangrijk dat jongeren en werkzoekenden zo goed mogelijk worden geholpen om een startkwalificatie te halen. Daarbij is het kunnen bieden van voldoende gevarieerde werkgelegenheid van groot belang. Er zijn ook andere organisaties die jongeren zonder startkwalificatie helpen naar zelfstandigheid, en samen met de jongere zoeken naar een goede plek in de samenleving. De gemeente moet ook daarin goed samen werken en verbinden met de jongere, hun ouders, scholen en ondernemers.

+ We vinden het belangrijk dat er overleg is tussen gemeente en onderwijs over

- Inzet van NPG-middelen

- Verzuimbeleid

2.2 Welzijn

Op het gebied van zorg en welzijn is er de afgelopen jaren erg veel veranderd. Inwoners hebben niet meer automatisch recht op voorzieningen maar er wordt nu eerst gekeken naar wat men zelf kan, al dan niet met hulp van het eigen netwerk. Als dit onvoldoende is om zichzelf te kunnen redden dan springt de gemeente bij met passende zorg. De ervaring tot nu toe leert dat de kosten die deze aanpak met zich meebrengt nog niet tot knelpunten voor de gemeente heeft geleid. Oplettendheid blijft geboden of dit in de toekomst zo blijft.

De Sociale Teams hebben een spilfunctie. Zorg is daardoor dichterbij de mensen gekomen, informeler, veel meer integraal en meer gericht op wat nodig is (maatwerk) in plaats van zorg die beschikbaar is. Ook het gebruik maken van de eigen kracht van onze inwoners lijkt in toenemende mate mogelijkheden te bieden. Wel moeten we blijven oppassen mensen hierin niet te overvragen. De zorgvragen kan het Sociaal Team goed met andere voorzieningen samenbrengen, zoals thuiszorg, vervoer, jeugdzorg, onderwijs, woonzorgcomplexen en levensloopbestendige woningen. Zo proberen we met behoud van kwaliteit en vaak met minder geld effectievere zorg aan mensen te verlenen. Het is belangrijk om dit beleid in samenhang te zien. Vaak hebben mensen meerdere problemen. Des te meer een reden om maatwerk te leveren, uitgaande van de persoon, zijn situatie, zijn eigen mogelijkheden en omgeving. Doel is dat iedereen naar vermogen kan meedoen in de samenleving. Daarbij zal de gemeente vooral een stimulerende en ondersteunende rol spelen en een vangnet

bieden voor hen die het zelf niet redden. Bijvoorbeeld in de vorm van zorg In natura of een persoonsgebonden budget.

Concreet:

- + De meerwaarde van de Sociale Teams als spilfunctie (één klant/regisseur/oplossing) tussen zorgaanbieders en cliënten is aangetoond en moeten we daarom uitbouwen.
- + Samenwerking binnen de keten is ook erg belangrijk en blijft aandacht nodig hebben. Waar mogelijk kiezen we ervoor om de intake niet via samenwerkende organisaties, maar op één plek via het Sociaal Team te laten plaatsvinden.
- + De casemanagers binnen het Sociaal Team beslissen samen met de cliënt over het zorgaanbod en maatwerk daarbij. De professionaliteit van het Sociaal Team en het vertrouwen daarin is daarbij leidend. Protocollering en precieze meetrapportages moeten daarbij zoveel mogelijk buiten de deur gehouden worden.
- + We zetten in op meer sociale diversiteit in de wijk. Hoe gevarieerder de wijk is, in alle opzichten, hoe beter het is voor de samenleving als geheel.
- + De aardbevingen hebben impact op de zorgproblemen en aandachtsgebieden van het Sociaal Team. Het is belangrijk ervoor te zorgen dat hiervoor altijd voldoende deskundigheid is binnen het Sociaal Team. Afhankelijk van de impact van het aardbevingsversterkingsprogramma op de inwoners, dorpen en wijken kan gekozen worden voor een intensivering van het opbouwwerk. Dit gericht op het verbeteren van de woon- en leefomstandigheden van buurt- en wijkbewoners door onder meer de invloed van de bewoners bij het verbeteren van de leefbaarheid van hun woonomgeving te versterken.
- + Naast de gebruikelijke en wettelijk voorgeschreven evaluaties vindt de ChristenUnie dat evaluaties bij cliënten en Sociaal Team nodig blijven voor beleidsbijstellingen. Veel binnen het Sociale Domein laat zich niet vangen in cijfers, met andere woorden, 'beeld en geluid' daarbij is erg belangrijk. Gesprekken tussen raad, Sociaal Team en adviesraden op gezette tijden, bijvoorbeeld aan de hand van goede en minder goede praktijkervaringen, zijn daarom belangrijk.
- + Gemeenten kopen zorg in op basis van prijs én meerjarige kwaliteit. Daarbij moet oog zijn voor identiteitsgebonden zorg en keuzevrijheid voor de cliënt.
- + De ChristenUnie wil uitdrukkelijk geen zorgaanbieders uitsluiten. Alle aanbieders die aan de voorwaarden voldoen kunnen een overeenkomst afsluiten met Midden-Groningen. Hierdoor krijgen ook kleine aanbieders zoals zzp'ers een kans. Door de gezamenlijke ontwikkeling (bestuurlijk aanbesteden) kunnen de kleinere aanbieders ook aan de voorwaarden voldoen.
- + Daarnaast is het belangrijk om regelmatig met zorgaanbieders te overleggen over wat goed gaat en wat beter kan.

2.3 Jeugd

Concreet:

+ Het sociaal domein bevat een aantal bijzonder weerbarstige opgaves. Zo is er vaak sprake van verschillende problemen die meerdere jaren en zelfs meerdere generaties raken op het punt van jeugdzorg, armoede, schuldsanering, verslaving, psychische problemen en achterstandsituaties. De ChristenUnie vindt het belangrijk deze problemen te doorbreken, maar dat kost tijd en geduld. Daar waar de privacywetgeving in dit verband hinderend werkt moet dit bij de desbetreffende beleidsorganen onder de aandacht worden gebracht. Dit gaat bijvoorbeeld gepaard met een adviesvraag. Vaak zijn meer oplossingen binnen de huidige wet mogelijk dan in eerste instantie is ingeschat.

+ Mensen die vooral met dagelijks 'overleven' bezig zijn zullen nooit toekomen aan eigen bijdragen aan de samenleving als geheel. Het doorbreken ervan is erg belangrijk vanwege de forse vraagstukken die er liggen op leefbaarheid in samenhang met de bijbehorende sociale en economische opgaven. Dit is ook reden voor de ChristenUnie om in ieder geval de komende jaren extra investeringen in Jeugdzorg en aanpalende beleidsvelden boven op de reguliere budgetten, mogelijk te maken.

+ Problemen kennen doorgaans risico's op het gebied van familie, scholing en omgeving. Het is belangrijk dat het Sociaal Team de wijk, het dorp en de straat goed kent. Bij de oplossingsrichting moeten thema's als financiën, armoede, onderwijs, werk, veiligheid, gezondheid, begeleiding bij zorg en onderwijs en naschoolse activiteiten in samenhang met elkaar worden gebracht. Ook is het belangrijk om jongeren, ouders en onderwijs hier goed bij te betrekken.

+ Wat maatwerk betreft wordt vooral ingezet op de kinderen en jongeren. Hoe eerder gezinnen in beeld zijn om problemen die over meerdere generaties spelen op te lossen, hoe beter. Samen met de (groot)ouders en school wordt intensief ingezet op maatregelen om de meerjarige trend om te buigen. Het verbinden van de leefwereld van thuis, de school en de buurt is daarbij belangrijk. Daarbij kunnen ontmoetingsplekken (hangplekken) ook een belangrijke functie hebben. Daar waar nodig ondersteunt de gemeente deze verbinding. Ook kan deze aanpak per buurt, wijk of dorp en per gezin leiden tot verschillende aanpakken. Hier moet ruimte voor zijn.

+ Daar waar wachtlijsten spelen moeten deze worden terug gedrongen. Het mag niet zo zijn dat bijvoorbeeld Jeugdzorg stagneert vanwege de financiën. Ook hiervoor moet in ieder geval de komende jaren ruimte gevonden worden boven op de reguliere middelen.

+ Essentie van de aanpak is ook de wederkerigheid. De overheid moet de problemen niet voor hen oplossen, maar dat doen we samen met de ouders en hun kind(eren). Ook van hen wordt inzet verwacht en daarbij passen we maatwerk toe. De gemeente is vooral ook in positie om verbindingen te leggen. Logischerwijs doen we dat met de partners binnen het armoedepact, hierbij hoort ook het aanmoedigen en ondersteunen van initiatieven van deze partners.

+ Kinderen moeten in een beschermde en veilige omgeving kunnen opgroeien. Het krijgen van kinderen vergt doorgaans veel en ook het nodige in relationele zin. Daar waar nodig ondersteunt het Sociaal Team stellen met kinderen in de opvoeding.

+ Het beste wat kinderen kan overkomen zijn ouders met een stabiele relatie. Daar waar dit anders is ontstaat vaak (latere) jeugdproblematiek. Vanuit onder meer het Sociaal Team is dit een belangrijk aandachtsgebied.

+ Wanneer jeugdzorg eindigt is er kans dat jongeren terugvallen in problemen (18+ problematiek). Om dat te voorkomen zet de ChristenUnie in op begeleiding/zorg voor deze groep jongeren tussen 18 en 23 jaar.

+ In de gemeente Midden-Groningen komt relatief veel kindermishandeling voor. Te vaak nog blijft dit onopgemerkt. Scholen, huisartsen, consultatiebureau en Sociaal Team moeten beter toegerust worden en een goede samenwerking zoeken. Daarvoor zijn goede handreikingen beschikbaar.

+ Om het alcoholgebruik door jongeren te verminderen, hebben de Groninger gemeenten, de Regiopolitie Groningen, het Openbaar Ministerie en de GGD Groningen een convenant opgesteld. Omdat een gezamenlijke benadering met andere spelers als politie, GGD en horeca belangrijk is om alcoholproblemen (vaak bij jongeren) aan te pakken, blijft Midden-Groningen hierbij betrokken zodat dit een speerpunt van het beleid blijft.

Een dergelijk convenant is met het oog op terugdringen van het drugsgebruik, ook van belang.

+ Kinderen met een (verstandelijke) beperking krijgen zoveel mogelijk een plek in het passend onderwijs. Ook kinderen met een zeer ernstige beperking (meervoudig complex gehandicapt) willen leren.

2.4 Ouderen

Onze inwoners leven steeds langer, de groep ouderen wordt naar verhouding steeds groter. Dat betekent dat we hier op alle terreinen aandacht voor moeten hebben:

- Ouderen moeten langer thuis kunnen blijven wonen, met voldoende voorzieningen om hen heen;
- Er moet aandacht zijn voor de gezondheid van de ouderen, fysiek en mentaal. Voldoende sport en bewegen is daarbij belangrijk;

Concreet:

+ Inwoners van Midden-Groningen moeten waardig ouder worden. Wij kunnen niet accepteren dat ouderen eenzaam zijn, zich overbodig of ondergewaardeerd voelen! Daarom willen we blijven werken aan een samenleving waarin ouderen een volwaardige plaats kunnen blijven innemen.

+ Daarvoor is het belangrijk dat ook vrijwilligersorganisaties die bezig zijn met ouderenzorg, blijvend ondersteund worden.

+ De gemeente Midden-Groningen wil een zogenaamde dementievriendelijke gemeente zijn. Dit gaat van bespreekbaar maken van dementie in de samenleving, goede zorgverlening voor mensen met dementie en mantelzorgers, het aanbieden van gratis trainingen voor inwoners tot het gericht trainen van medewerkers hoe om te gaan en te anticiperen op inwoners met dementie.

2.5 Participatie

- + Beschermd wonen, inclusief de zorg voor mensen met geestelijke gezondheidszorg (GGZ) die thuis wonen, blijft belangrijk. Daarbij speelt de gemeente zo goed mogelijk in om voorzieningen in de eigen gemeente te creëren. Op deze manier werken we aan een aanpak waarin de kracht van de gemeenschap meer centraal staat.
- + Het is belangrijk dat de inloopvoorziening GGZ goed toegankelijk is in Midden-Groningen.
- + Mantelzorg en de belasting daarbij is een blijvend aandachtsgebied voor de gemeente. Dagbesteding en respijtzorg zijn belangrijk om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen.
- + Toegankelijkheid van het openbaar gebied voor gehandicapten, maar ook van (nieuwe) gemeentelijke gebouwen, is belangrijk.
- + Vrijwilligers moeten een gratis Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) verkrijgen.
- + Vrijwilligersorganisaties krijgen de kans om de vrijwilligersnetwerken te verstevigen of op te bouwen. Zij behouden hun subsidies hiervoor. Wanneer er een noodzaak is die aansluit bij de doelstellingen van de gemeente, kan de subsidie worden verhoogd.
- + Het ruimhartige beleid ten aanzien van opvang en huisvesting van vergunninghouders moet overeind blijven en waar nodig worden uitgebouwd. Ook heeft de gemeente een rol in het faciliteren en toetsen van particuliere initiatieven voor zowel de opvang, begeleiding als huisvesting.
- + De ChristenUnie vindt het belangrijk dat de gemeente alle wettelijke mogelijkheden benut om mensen met een bijstandsuitkering te stimuleren naar werk. De afgelopen jaren heeft het BWRI hier goede dingen laten zien. Waar mogelijk bouwen we dit uit.
- + De tegenprestatie in de bijstand moet helpen naar werk. Het moet passen bij het ontwikkelingsdoel met trajectplan zoals deze is opgesteld samen met de bijstandsgerechtigde. Daarbij geldt dat een mantelzorger al zodanig maatschappelijk actief is dat voor ze voor de tegenprestatie vrijgesteld zijn.
- + De ChristenUnie vindt het belangrijk dat Midden-Groningen mee blijft doen met Werk in Zicht (WIZ). Het is daarbij belangrijk dat we als regio goed samenwerken maar vooral ook met onderwijsinstellingen, sociale partners en de provincies. Het is belangrijk te streven naar een arbeidsmarkt met duurzame oplossingen zodat ook mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt mee kunnen doen.
- + Sociale coöperaties, buurtinitiatieven waarin mensen met een uitkering economische activiteiten ontplooiën, kunnen veel voordelen geven. Initiatieven daartoe stimuleren we. Het mes snijdt dan namelijk aan twee kanten. Het geeft deelnemers uitzicht om te werken aan hun inkomens- en participatiemogelijkheden. Tegelijk leveren de deelnemers een belangrijke impuls aan de kwaliteit van de leefomgeving.
- + De ChristenUnie is trots op het vele werk dat vrijwilligers doen, ziet de waarde van onbetaald werk en wil dit niet belemmeren door regeldruk. Met een uitkering moet je gewoon vrijwilligerswerk kunnen doen zonder de uitkering te verliezen. Het is wel van belang dat daarnaast gezocht blijft worden naar een betaalde baan. Dit moet niet doorslaan naar mensen verplichten tot werk. Zoiets zou haaks staan op de door de ChristenUnie bepleitte maatwerk aanpak.

2.6 Armoedebeleid

Ons uitgangspunt is dat ieder mens de verantwoordelijkheid heeft om in zijn eigen levensonderhoud te voorzien. Soms lukt dat (tijdelijk) niet. Wij vinden dat niemand aan zijn lot mag worden overgelaten. Zowel van overheid als samenleving en ondernemers wordt extra zorg en aandacht gevraagd voor de (tijdelijk) kwetsbare inwoners. Daarbij moet goed oog zijn voor armoedesituaties. Een tekort aan geld neemt het denken van mensen, de mentale bandbreedte, zo in beslag dat zij vrijwel volledig zijn gericht op overleven op korte termijn. De groei van het aantal cliënten van de Voedselbank en kledingbank Maxima zijn hierbij illustratief. De gemeente heeft, naast veel andere organisaties die zich met armoede bezighouden, een actieve rol in het terugdringen van armoedesituaties.

Er zijn veel mensen die iets voor de maatschappij willen betekenen en graag iets willen doen, het liefst in hun directe woonomgeving. Daarnaast is er veel behoefte aan mensen die zich willen inzetten. Het beleid moet erop worden gericht om zoveel mogelijk mensen in staat te stellen om zich te kunnen inzetten voor de samenleving, passend bij de wijk of dorpsgemeenschap.

Concreet:

- + Inzet op het terugdringen van armoede blijft belangrijk. Het armoedepact is een goed begin om als gemeente, samen met veel andere organisaties gecoördineerd bezig te zijn met het terugdringen van die armoede. De ervaring heeft wel geleerd dat coördinatie een belangrijk aandachtspunt blijft.

- + De armoederegisseur moet een rol hebben op het punt van informatie-uitwisseling in dit verband. Als er één rode lijn te halen is uit het armoedepact, is dat het belang van informatie. Er zijn nog te veel mensen die de weg niet weet te vinden in de regelingen die er voor hen zijn. Om informatie beter en sneller uit te kunnen wisselen is een communicatieplan onmisbaar.

- + Armoede kan een gezonde leefstijl in de weg zitten. Ook moet in het onderwijs aandacht zijn voor gezondheid.

- + Er moet voldoende aandacht en inzet blijven voor onderwerpen als de afbouw Sociale Werkvoorziening en de opbouw Beschut Werk. Verder is het zaak om de positieve aanpak over afspraakbanen door het Regionale Werkbedrijf verder uit te bouwen.

- + Ouders in de bijstand moeten voldoende ondersteuning krijgen om hun zorgtaken te combineren met scholing en werk.

Hoofdstuk 3 Economie

De ChristenUnie zet zich in voor meer ruimte, minder regels en meer kansen voor ondernemers, vooral in het midden- en kleinbedrijf (MKB). Tegelijk gaat de ChristenUnie ook voor een duurzame economie. De eeuwige drang naar meer heeft ons uiteindelijk minder gebracht. We moeten van consumeren naar consuminderen, van 'meer' naar 'genoeg', van kwantiteit naar kwaliteit. Dat is onze opdracht als rentmeesters van Gods schepping.

Vanuit onze christelijke levensovertuiging is daarbij de zondag de aangewezen dag voor een rustmoment in de 24 uurssamenleving. De ChristenUnie zet zich daarom in voor het zoveel mogelijk beperken van het aantal koopzondagen, ook in Midden-Groningen. Als gemeentelijke overheid kunnen we de inzet van eigen personeel op zondag zoveel mogelijk proberen te voorkomen.

Midden-Groningen is onderscheidend qua maakindustrie. Als gevolg van de digitalisering, robotisering en automatisering verandert de maakindustrie snel. De gevolgen voor werkenden zijn daarbij ongelijk verdeeld, hoogopgeleiden profiteren, terwijl laagopgeleiden juist minder werk kunnen vinden. Het onderwijs, maar ook de bestaande werknemers, moeten daar op inspelen door bijvoorbeeld te kiezen voor vroegtijdige bij- of omscholing. Daarnaast zal de gemeente actief moeten inzetten op het aantrekken van kansrijke werkgelegenheid en faciliteren van nieuwe bedrijfsinitiatieven daartoe.

3.1 Economisch beleid

De gemeente heeft de taak de lokale en regionale werkgelegenheid te bevorderen, door ervoor te zorgen dat Midden-Groningen een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven is. Om bestaande bedrijven te behouden en nieuwe bedrijven aan te trekken, is het belangrijk om te weten wat er bij de bedrijven speelt en wat hun wensen zijn.

Ook kan de gemeente helpen te verwijzen en te verbinden, samen met andere regionale partners, bij innovatievragen en vragen over menselijk vermogen bij het eigen bedrijfsleven. Het stimuleren van werkgelegenheid en alle trajecten die werkzoekenden helpen om werk te vinden, dragen bij aan structuur in het leven en een zinvolle invulling van tijd.

Aantrekken van nieuwe bedrijven is hiervoor belangrijk. Dat vraagt ook om een zorgvuldige zoektocht naar vestigingslocaties. Op de as A7/N33 zijn daar wellicht mogelijkheden voor.

3.2 Landbouw en landschap

De ChristenUnie heeft hart voor boeren en tuinders. Het zijn hardwerkende ondernemers die zorgen voor de productie van gezond en goed voedsel. Het gaat hierbij om sectoren die naar hun aard een nauwe relatie met de schepping hebben. De ChristenUnie biedt ruimte aan boeren en zet daarbij in op een sterke, duurzame en innovatieve land- en tuinbouw. Door ruimte te scheppen als het gaat om ruimtelijke ordening en de toepassing van milieuwetgeving maar ook door het stimuleren van de samenwerking tussen onderwijs en de landbouwbranche.

De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van de kwaliteit en diversiteit van het landschap. De agrarische sector geeft vorm aan het landschap en het beheer daarvan. Het is belangrijk de boeren in te schakelen bij het beheer, bijvoorbeeld in 't Roegwold.

De glastuinbouw is in Nederland een belangrijke agrarische bedrijfstak. Zowel op het gebied van groente en fruit als van bloemen en planten. De innovatiekracht in deze sector ligt op een zeer hoog niveau.

Concreet

+ De ChristenUnie vindt het belangrijk dat er vanuit de gemeente vooral aandacht is voor een aantal sectoren die speerpunten zijn van onze lokale economie:

- de maritieme sector,
- de maakindustrie,
- detailhandel en vrijetijdseconomie,
- de agrarische sector.

+ De gemeente kan regie voeren op de vraag wat de technische sectoren nodig hebben om zich te blijven ontwikkelen en vernieuwen en wat overheid, kennis- en onderwijsinstellingen en andere regionale partners daaraan kunnen bijdragen.

+ De maakindustrie biedt veel werkgelegenheid voor praktisch opgeleide mensen. Door technologische ontwikkelingen zoals robotisering verandert de vraag naar arbeid echter snel. Vooral in het middensegment verdwijnen banen. De uitdaging is om deze verandering goed op te vangen en als overheden te faciliteren, samen met kennisinstellingen.

+ De gemeente is een grote opdrachtgevende partij voor het bedrijfsleven. In het aanbestedingsbeleid moet binnen de wettelijke mogelijkheden ingezet worden op het daarbij betrekken van lokale bedrijven. Dit is goed voor de lokale werkgelegenheid. Een vast onderdeel moet het aspect 'social return' zijn. Naast prijs en duurzaamheid is ook dit aspect een belangrijk gunningscriterium.

+ De gemeente moet het bedrijfsleven stimuleren om zich samen met het (beroeps)onderwijs in te zetten voor een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt op zowel de korte als de middellange termijn en daarbij zelf ook het goede voorbeeld geven.

+ Daarbij is extra aandacht voor de kwetsbaarste groep leerlingen (praktijkonderwijs en basisberoepsgerichte leerweg) blijvend nodig.

+ De ChristenUnie wil dat ingezet wordt op het aantrekken van toekomstgerichte en kansrijke werkgelegenheid. Hierbij moet goed regionaal worden samengewerkt. De ChristenUnie vindt dat de gemeente innovatie en nieuwe werkgelegenheid moet stimuleren en faciliteren door vanuit haar contacten met het bedrijfsleven (industrie, agro sector, dienstverlening, startende en jonge ondernemers) bij te dragen aan het leggen van verbindingen tussen bedrijfsleven, onderwijs en kennisinstellingen (veelal in Groningen). De gemeente kan daarvoor meebouwen aan een netwerkorganisatie. Wat ook heel erg kan helpen is om als gemeente te faciliteren bij initiatieven om te komen tot werkplekken voor startups, ruimte voor vergaderingen en ontmoeting daartoe. Daarbij kan voor deze en andere nieuwe initiatieven gekeken worden naar nieuwe Europese gelden en andere subsidiebronnen.

+ Er zijn meerdere voorbeelden waarin onze gemeente kan samenwerken met kennisinstellingen in de stad Groningen. Op gebied van Informatie en Communicatie Technologie, door aansluiting te zoeken met Groningen Digital City; op gebied van engineering voor de technische sector met het Instituut voor engineering, voor agro en biobased kennis met AOC Terra en Wageningse instituten. Zulke regionale inzet moet een gericht zijn op kansrijke branches binnen de industrie (inclusief doelen voor duurzame en circulaire productie), de recreatiebranche, energietransitie in brede zin

(inclusief mobiliteit), de creatieve branche of sector en het versterkingsprogramma. Ten aanzien van het versterkingsprogramma is de inzet om de hele keten van regionale bedrijven en partners op het gebied van werkgelegenheid (en toepassen van materialen) in te zetten.

+ Ook over de grens met Duitsland zijn er kansen. De Eems Dollard Regio helpt om elkaar over de grens te vinden en hindernissen die samenwerking in de weg staan, kleiner te maken. Ook liggen hier kansen om samen projecten te starten, ondersteund met subsidie vanuit Interreg.

+ De economie is in toenemende mate een economie van midden- en kleinbedrijven, maar ook van eenmansbedrijven en zzp'ers. Dat zijn mensen die vanuit huis economische activiteiten ondernemen. Het is belangrijk dat de gemeente in haar ruimtelijke beleid, maar ook op andere beleidsvelden, hier rekening mee houdt en waar mogelijk ondersteunt.

+ Inzet van het Regionaal Ondernemings Instituut voor hulp aan ondernemers wordt voortgezet en na evaluatie desgewenst uitgebreid. Criterium daarbij is de relatie tussen geldinzet en effectiviteit van het behoud van arbeidsplaatsen.

+ Voor de ondernemers is er één (digitaal) loket waar men met alle (aan)vragen terecht kan. Daarbij is voldoende capaciteit beschikbaar om met het bedrijfsleven mee te denken en als aanspreekpunt te functioneren.

+ De ChristenUnie zet zich in voor de samenwerking tussen ondernemers al of niet op een bedrijventerrein. Met het oog op beleidsvoorbereiding en het kennen van elkaars ontwikkelingen zijn bedrijvenverenigingen belangrijke gesprekspartners voor de gemeente.

+ De gemeente heeft geen initiërende rol bij het ontwikkelen van nieuwe energiebronnen. Wel een stimulerende rol. Zo stimuleert de gemeente met gericht beleid op vestiging/vervanging van windturbines met name landbouwbedrijven om een kleine windturbine te plaatsen. Omwonenden moeten kunnen delen in de opbrengst. Dit is voor het draagvlak een voorwaarde.

+ De ChristenUnie wil dat er op tijd wordt ingespeeld op krimpende detailhandel. Een check op aansluiting van de desbetreffende bestemmingsplannen op de huidige markt- en retail ontwikkelingen (waaronder webwinkels) moet daarvan een onderdeel zijn. Daarbij past ook het stimuleren van wonen in leegstaande woningen boven winkels. Wanneer dat nodig is worden winkelbestemmingen gewijzigd in woonbestemmingen. Om een levensvatbare middenstand overeind te houden is de ChristenUnie tegen winkelcentra in het buitengebied ('weidewinkels'/ outlet-centra).

+ Landbouwbedrijven moeten ruimhartig de mogelijkheid krijgen nevenactiviteiten uit te voeren zoals landschapsonderhoud, toerisme en biovergisting, voor zover deze niet ten koste gaan van de kwaliteit van het buitengebied of op andere manieren strijdig zijn met belangen van omwonenden. Ook moeten landbouwondernemingen de ruimte krijgen voor het voeren van een moderne, duurzame bedrijfsvoering, die dan mede een bijdrage levert aan dierenwelzijn, energiebesparing, milieu (verminderde uitstoot) en landschap.

+ Binnen de glastuinbouw moet ruimte zijn voor innovatie, zoals opslag van ^{[[[}SEPI] koude en warmte, recyclen van gietwater, nieuwe verlichtingsconcepten.

Voor de agrarische sector is het vanzelfsprekend dat de gemeente zich samen met andere overheden, zoals het waterschap, inzet voor beschikbaarheid van voldoende zoet water.

+ Door middel van duurzaamheidsleningen, waardoor particuliere huiseigenaren, verenigingen en stichtingen tegen gunstige voorwaarden kunnen lenen om te investeren in het energiezuiniger maken van gebouwen en woningen, wordt de lokale werkgelegenheid gestimuleerd én wordt geïnvesteerd in duurzaamheid.

+ De ChristenUnie zet zich in voor het zoveel mogelijk beperken van het aantal koopzondagen.

3.3 Wonen

Aangezien de woningmarkt al geruime tijd oververhit is, liggen er veel kansen. De prijzen van koopwoningen stijgen. De doorstroming binnen de koopsector en de huursector stagneert alweer geruime tijd. Ouderen blijven langer in hun woning, omdat er gebrek aan goede alternatieven is. Startende jongeren vinden moeilijk een betaalbare woning. Vanuit de stad Groningen is er ook een zekere migratiestroom op gang gekomen, dit vergroot de druk op de regionale woningmarkt. Het is zaak om bij deze trend als gemeente krachtiger te anticiperen en met voldoende hoogwaardige en gevarieerde woonkwaliteit, met goede ontsluiting en openbaar vervoer, goede voorzieningen en unieke natuurkwaliteit, goed voor het voetlicht te komen.

De kwaliteit van de woningen in het plattelandsgedeelte van Midden-Groningen is relatief goed. In het meer stedelijke deel (Hoogezand en Sappemeer) van de gemeente is het percentage technisch kwetsbare woningen relatief hoog. Toch is het percentage kwetsbare woningen in de markt nog het meest gunstig. Dit laatste hangt ook samen met de meer stedelijke vraagtenens in de huidige markt. Daaruit valt af te leiden dat de stedelijke locatie van deze woningen zwaarder weegt dan de relatief matige technische kwaliteit van deze woningen.

Aangezien het beleid van de gemeente de vraagkant als vertrekpunt moet hebben, betekent dat een forse herstructurering van de woningvoorraad. Dit gaat in combinatie met de versterkingsopgave als gevolg van de aardbevingenproblematiek, het komend decennium (en misschien nog wel langer) het woonbeleid in de gemeente Midden-Groningen bepalen. Daarbij moet natuurlijk rekening worden gehouden met hoe de bevolkingsgroei- en samenstelling zich ontwikkelt. Bijvoorbeeld als het gaat om wonen, zorg en begeleid wonen.

In een gemeentelijke woonvisie zijn voor de huur- en koopsector (nieuwbouwmarkt en bestaande voorraad) de beschreven trends vertaald naar het lokale woningbeleid en worden de noodzakelijke maatregelen beschreven. Maar gezien de urgentie is meer actie en inzet vereist om de komende jaren meer balans te krijgen tussen vraag en aanbod. De visie wordt ook regionaal (Regio Groningen Assen en Regionaal woon- en leefbaarheidsplan Oost-Groningen) afgestemd.

Concreet:

+ Belangrijk is dat wordt ingespeeld op de vraag vanuit de markt in combinatie met het onder de aandacht brengen van de sterke elementen van de woonomgeving van de gemeente Midden-Groningen (gebiedsmarketing). Meer dan voorheen dient ingespeeld te worden op een verschil in vraag (ouderen, starters, groeiers, 1-persoonshuishoudens). Daarbij is meer dan in het verleden kwaliteit (zowel stedenbouwkundig als technisch) van groot belang. Dit alles in combinatie met een analyse van de toekomstige demografie, de marktvrage voor de nieuwe voorraad en bijbehorende transitieopgave van de bestaande voorraad. Aandachtspunt is wel dat er goede doorstroming in de woningmarkt mogelijk blijft. Daar waar wrijving is, bijvoorbeeld in de sociale en vrije huur, moet de gemeente stimulerend bezig zijn om tekorten bij dit soort woningen

op te (laten) vangen. Een einddoel daarbij is dat het er ruimtelijk, kwalitatief en sociaal sterker uit komt te zien.

+ Dorpsverenigingen, wijkraden, woningcorporaties en huurdersverenigingen zijn betrokken bij de woonvisie.

+ We zetten in op de totstandkoming van een regionaal en landelijk herstructureringsfonds en de uitbouw van het provinciale transitiefonds particuliere woningeigenaren.

+ Tegelijk met de herstructurering van de woningvoorraad wordt gewerkt aan het versterkingsprogramma aardbevingen, inclusief omgevingsplan per dorp (zie eerder) en we zetten in op de subsidiemogelijkheden energietransitie, de leefbaarheidssporen en mogelijk extra krimp en leefbaarheidsbijdragen van het rijk. Tegelijk moet ook de ruimtelijke kwaliteit geborgd blijven en waar dit kan worden verbeterd. Er zijn daarbij goede ervaringen met de bestaande Welstandscommissie. Zo'n adviserende commissie willen wij blijven behouden.

+ De ChristenUnie vindt het belangrijk dat bij de herstructurering eerst lege plekken worden opgevuld (inbreidingslocaties) en de kwaliteit van bestaande woningen wordt verbeterd. Belangrijk is dat bij dergelijke herstructureringen nauw wordt samengewerkt met private partijen waaronder bouwondernemingen, eigenaren en woningcorporaties.

+ Ook de financiering van de gewenste afbraak van verpauperde of onbruikbare woningen en bedrijfspanden willen we in de herstructurering meenemen. Overigens is het van groot belang dat de gemeente voorkomt dat nieuwe verpaupering ontstaat door particuliere verhuurders. De ChristenUnie ziet graag dat de gemeente dit zo goed mogelijk reguleert met beschikbare instrumenten. Ook het sociaal aspect voor de doelgroep speelt hierin een grote rol: goede huisvesting voor een redelijke prijs.

+ Behalve onze inzet op huisvesting en werk voor de eigen inwoners van onze gemeente, zien we ook dat de betekenis van arbeidsmigranten voor de lokale economie van zodanig belang is dat we ons ook specifiek voor hen willen inzetten op goede arbeidsomstandigheden en menswaardige huisvesting

+ De ChristenUnie sluit geen ontwikkeling van nieuwe woongebieden uit. Voorwaarde is wel dat goede inpassing in het landschap mogelijk is. Tegelijk worden de deelplannen in de bestaande structuurvisies kritisch op houdbaarheid tegen het licht gehouden.

+ Naast de starterslening voor jongeren is de blijverslening van de gemeente een goed instrument om ouderen en zorgbehoevenden langer in hun eigen woning te laten wonen. Met dergelijke leningen maken jongeren onder gunstiger voorwaarden een start op de huizenmarkt en kunnen ouderen de noodzakelijke aanpassingen in woningen financieren.

+ De ChristenUnie wil daarnaast werk maken van levensloopbestendige woningen en -wijken, ondersteund door een goede infrastructuur (sociaal-culturele activiteiten en zorgondersteuning). Kanttekening is wel dat standaard rijwoningen hiervoor doorgaans niet goed geschikt te maken zijn.

+ Gelet op de vergrijzing is het erg belangrijk dat er voldoende woonmogelijkheden zijn voor ouderen met zorg. Ook met het oog op het voorkomen van eenzaamheid. Leegstaande of leegkomende gebouwen die tot voor kort in functie waren als een verzorgingshuis lenen zich hier doorgaans goed voor. Het is belangrijk dat de gemeente zich hier verbindend en faciliterend opstelt.

+ Daarnaast wordt ingezet op de verduurzaming van de woningvoorraad. De ChristenUnie streeft naar klimaatneutrale woningen. Ook streeft ze naar de toepassing van duurzame materialen, die op verantwoorde wijze gemaakt worden.

+ Afspraken over transitie van de woonvoorraad, duurzaamheid, en het versterkingsprogramma moeten worden geborgd in de jaarlijks te maken prestatieafspraken met de woningcorporaties. Aandachtspunten bij deze afspraken zouden moeten zijn:

- verkoop van huurwoningen zeer beperkt toepassen,
- meer oog voor negatieve aspecten van passend toewijzen (klachten over woongedrag),
- wederzijds informeren en monitoren van de (huur)woningmarkt,
- gezamenlijke inzet in herstructureringsgebieden met gemengd sociaal en particulier bezit,
- energieneutraliteit in 2040,
- voldoende woningen voor nieuwkomers en beschikbaarheid jongerenhuisvesting,
- inzet budget corporaties ten behoeve van leefbaarheid,
- beschermd wonen en inzet gemeente afschaffen verhuurdersheffing.

+ De gemeente moet blijven opletten of het Rijk en andere betrokken instanties de schade van aardbevingen goed afwikkelen en de veiligheid van de inwoners waarborgen. Daar hoort bij dat er aandacht is voor de leefbaarheid van het gebied, nu en in de toekomst. Indien nodig onderneemt de gemeente samen met andere betrokken gemeenten en de provincie actie om ervoor te zorgen dat inwoners hun schade op tijd en voldoende vergoed krijgen, om de veiligheid in het aardbevingsgebied te waarborgen en dat het gebied leefbaar blijft. Daarbij moet de gemeente onder de aandacht blijven brengen dat het grote verschil in regelingen tussen woningen en bedrijven wordt afgebouwd.

3.4 Ruimtelijke ordening

De nieuwe omgevingswet biedt volop kansen om bijvoorbeeld zaken als woonbeleid en energietransitie een integraal onderdeel te laten uitmaken van de op te stellen omgevingsvisie. Deze omgevingsvisie moet nadrukkelijk van onderop, door inbreng van inwoners en omwonenden, worden opgesteld. Daarbij moet oog zijn voor de behoefte in de samenleving om niet te veel tijd te laten liggen tussen het maken van beleid en de daadwerkelijk uitvoering van plannen. In het verleden hebben te lange periodes geleid tot teleurstelling en afhaken van initiatiefnemers.

De energietransitie heeft effect op ons landschap en op de omwonenden. De negatieve effecten proberen we zoveel mogelijk te voorkomen en te beperken.

Concreet:

+ Bij vervanging/opschaling van windturbines wordt gekeken naar de mogelijkheid van windmolenparken bestaande uit kleine windmolens, waarin dorpsgemeenschappen en/of -coöperaties en boeren, kunnen participeren. Een dergelijke aanpak geldt ook voor zonneparken. Ook deze initiatieven moet de gemeente faciliteren. Daar waar grote windmolens respectievelijk zonneparken spelen, moet de gemeente er bij de betrokken stakeholders op aandringen dat de hele samenleving moet profiteren van dit soort initiatieven.

3.5 Bereikbaarheid

De ChristenUnie staat voor bewegingsvrijheid, het bij elkaar brengen van mensen is belangrijk om samen te kunnen leven en werken. Maar die bewegingsvrijheid mag niet te veel ten koste gaan van onze leefomgeving.

Concreet:

+ Fietsen is goedkoop, gezond en vrijwel niet milieubelastend. Belangrijk is om fietsroutes zo comfortabel en aantrekkelijk mogelijk te maken om een goed alternatief te bieden voor de auto. Ook belangrijk is aandacht voor de toename van het gebruik van elektrische fietsen en ook voor de gevolgen die dat heeft voor de veiligheid op de fietspaden.

+ Voor voetgangers is het belangrijk dat er op doorstromingswegen voldoende veilige oversteekplaatsen zijn. Verhoogd liggende trottoirs zijn voorzien van op- en afritbanden voor rolstoelen en kinderwagens.

+ De gemeente is in de meeste gevallen niet verantwoordelijk voor het openbaar vervoer. Toch moeten de mogelijkheden om invloed uit te oefenen niet worden onderschat. De gemeente stelt zich proactief op richting overheden die verantwoordelijk zijn voor het openbaar vervoer. Zij zet zich in om ov-faciliteiten in de gemeente te behouden en waar mogelijk uit te breiden.

+ Een goede autobereikbaarheid is van belang voor onze inwoners en voor de meeste bedrijven die voor aan- en afvoer van goederen en voor de personeelsvoorziening autoverkeer nodig hebben. Logischerwijs geldt dit ook voor de agrarische ondernemers die afhankelijk zijn van zwaar materieel. Overigens is de ChristenUnie voor het stimuleren van alternatieven om de automobilititeit terug te dringen. Ook is de ChristenUnie voorstander van het stimuleren van de ontwikkeling van elektrisch vervoer (batterij, waterstof). Voor wat betreft eigen materieel wordt hierbij, waar dit kan, gekozen voor een voorbeeldfunctie. Dit kan goed samen met innovatieve ondernemers worden opgepakt.

+ De impact van ongevallen is zeer groot. Het aantal verkeersslachtoffers (doden en ernstig gewonden) is in Nederland relatief laag, maar het kan zeker nog beter. De ChristenUnie vindt een goede registratie van ongevallen daarvoor belangrijk zodat knelpunten zichtbaar zijn en aangepakt kunnen worden.

+ Snel verkeer, langzaam verkeer, landbouwverkeer en fietsverkeer worden zoveel mogelijk van elkaar gescheiden.

+ Goed beheer en onderhoud van onze wegen is belangrijk. De onderhoudsbudgetten van wegen zijn zodanig dat het onderhoud minimaal op niveau CROW B wordt uitgevoerd.

+ De gemeente werkt graag mee aan het stimuleren van verkeersveiligheid bevorderende activiteiten zoals verkeerslessen en het verkeersveiligheidslabel op de scholen.

+ In de huidige samenleving valt ook een goede ontsluiting van telefonie en internet onder goede bereikbaarheid en infrastructuur. Waar mogelijk ondersteunt en faciliteert de gemeente een goede ontsluiting van inwoners en bedrijven, met name op het platteland en in kleinere dorpen en kernen. Dit komt ook de leefbaarheid ten goede.

Hoofdstuk 4 Bestuur en bedrijfsvoering

4.1 Dienstverlening

De ChristenUnie verwacht niet alles van de overheid, maar ook niet van de markt. Overheid en samenleving zijn bondgenoten.

Bij de ChristenUnie staat de overheid naast mensen, denkt mee, stimuleert en ondersteunt waar nodig. Dat vraagt vaak om maatwerk: de een heeft die ondersteuning sneller nodig dan de ander. Ook vraagt dat een opstelling van inwoners waarin zij verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen handelen en – samen met anderen en de overheid – hun verantwoordelijkheid in de samenleving oppakken.

Concreet:

+ De ChristenUnie staat voor een benaderbare gemeente en gemeentebestuur.

+ Dat begint met voor ieder heldere aanspreekpunten en korte lijnen (wijkmanagers, teamleiders groenbeheer) in de gemeentelijke organisatie. Zij kunnen vragen doorgeven en, indien wenselijk, helpen met kennis of op andere manieren ondersteunen.

+ Verder betekent een benaderbare gemeente vooral goede bereikbaarheid en communicatie, van social media tot de balie. De ChristenUnie wil werken aan een klantvriendelijke, begrijpelijke overheid die zaken niet onnodig ingewikkeld maakt maar waar mogelijk zelfs eenvoudiger. De dienstverlening gebeurt steeds meer digitaal, maar de ChristenUnie vindt het ook belangrijk dat inwoners zelf een keuze hebben op welke manier zij geholpen worden (digitaal, telefonisch of aan de balie) en waar er geen keuze meer is, moeten zij ondersteund kunnen worden.

+ Voor wat betreft het bestuur (college van B & W) verdient het aanbeveling dat deze in de gemeente Midden-Groningen wonen. De ChristenUnie wil wel ruimte houden voor maatwerk in dit verband.

4.2 Maatschappelijk vastgoed, voorzieningen

De gemeente Midden-Groningen heeft veel gebouwen, ook wel maatschappelijk vastgoed genoemd. Een deel daarvan is verouderd. Zaak is om goed in beeld te hebben wat we hebben, waar het voor gebruikt wordt en of het wenselijk is de gebouwen te behouden, te vernieuwen of er afscheid van te nemen. Uitgangspunt daarbij is de afweging welke functie het gebouw heeft, door wie en waarvoor het gebruikt wordt en wat de rol, taak en verantwoordelijkheid van de gemeente daarin is.

Concreet:

+ Gebouwen zijn kostbaar en het is van belang dat gebruikers in redelijkheid bijdragen aan exploitatie en onderhoud. Goed inzicht in bestaande gebouwen, behoeften aan voorzieningen en een (financiële) meerjarenplanning zijn belangrijk. Daarbij past een transparante wijze van verhuur aan gebruikers en, indien wenselijk een subsidierelatie tussen gebruiker en gemeente.

+ De ChristenUnie wil ook stimuleren dat de gebruikskosten van gebouwen en straatverlichting omlaaggaan door in te zetten op lagere energielasten en verduurzamen van de gebouwen.

+ De gemeente heeft een open houding richting initiatieven van inwoners, vooral wanneer die het algemeen belang op het oog hebben zoals op het gebied van duurzaamheid, zorg, lokale economie of dorps-/wijkbeheer. Hierin past een overheid die meedenkt en ondersteunt.

+ De ChristenUnie ziet graag dat de overheid, samenleving en markt gezamenlijk de schouders eronder zetten om voorzieningen te behouden die niet meer (alleen) door de gemeente in stand kunnen worden gehouden. Een voorbeeld kan de instandhouding van een kleine school zijn. De gemeente kan hierin een faciliterende rol hebben om verbindingen te leggen, respectievelijk expertise in te brengen om ouders te ondersteunen hierin. Voor wat betreft kleinere dorpen en kernen is een goede balans tussen voorzieningen voor jong en oud belangrijk.

4.3 Financiën

Van de gemeente verwachten wij dat zij een betrouwbare, goede rentmeester is van de beschikbare middelen.

Gemeenten hebben er de afgelopen tijd veel meer taken bij gekregen. Dit ging samen met een ingrijpende bezuinigingsoperatie van het Rijk op ditzelfde takenpakket.

Dit geeft veel druk op de gemeentelijke financiën. Meer dan ooit moet de gemeentelijke overheid zich ervan bewust zijn dat de middelen worden opgebracht door de hele samenleving. Alle inwoners betalen mee, hetzij via de afdracht van de rijksoverheid, hetzij via de OZB (Onroerende Zaak Belasting).

Meer doen met minder geld vraagt in de visie van de ChristenUnie vooral om duidelijk keuzes te maken en prioriteiten te stellen.

Concreet:

+ Het begint allemaal met het inzichtelijk maken in de begroting en jaarrekening welke prestaties voor de beschikbare financiën worden uitgevoerd en zijn gerealiseerd en wat de maatschappelijke meerwaarde is.

+ De ChristenUnie heeft als uitgangspunt dat uitgaven alleen geraamd worden als zeker is dat daar ook de inkomsten tegenover staan. Een realistisch begrotingsbeleid.

+ De ChristenUnie vindt het erg belangrijk dat de begroting sluitend en meerjarig robuust is, met voldoende reserves om de risico's te kunnen opvangen.

+ De ChristenUnie vindt dat de belastingdruk in Nederland erg hoog is. Het gemeentebestuur moet zich terughoudend opstellen waar het gaat om het verhogen van de lastendruk voor de inwoners.

+ De ChristenUnie is voorstander van een groter belastinggebied (meer belastingmogelijkheden voor gemeenten met tegelijkertijd afname van de rijksbelastingen) voor gemeenten. Daarbij is het van belang dat de totale belastingdruk voor de inwoners niet toeneemt en er oog is voor verschillen tussen gemeenten in sociaaleconomisch opzicht. Met name voor gemeenten in sociaaleconomische zwakkere regio's is er de zorg dat verruiming van het belastinggebied voor gemeenten nadelig voor hen uitpakt.

+ Kwijtschelding van belasting(en) en heffingen blijft mogelijk wanneer de financiële draagkracht van inwoners daartoe aanleiding geeft. Het kwijtscheldingsbeleid is een belangrijk onderdeel van het beleid in de strijd tegen sociaal isolement en armoede.

+ Financiële ondersteuning van maatschappelijke activiteiten is een hulpmiddel om de leefbaarheid te versterken. Omdat we ook stevig inzetten op zelfredzame en leefbare wijken, dorpen en kernen is het erg belangrijk dat dit vanuit de gemeente kan worden ondersteund. Daarom moet het beleid van cofinanciering en samen zoeken naar subsidiemogelijkheden, worden uitgebouwd.

+ Mochten er onverhoopt bezuinigingen nodig zijn, dan stelt de ChristenUnie grenzen. Zo moeten de posten die rechtstreeks te maken hebben met het lenigen van de nood van individuele inwoners, buiten schot blijven. Ook als het gaat om wettelijke kerntaken van de overheid, zoals veiligheid, is terughoudendheid bij het terugbrengen van het budget op zijn plaats.